

REPUBLIKA SLOVENIJA

MINISTRSTVO ZA ŠOLSTVO IN ŠPORT

Naložba v vašo prihodnost
OPERACIJO DELNO FINANCIRA EVROPSKA UNIJA
Evropski socialni sklad

KONZERVIRANJE IN SHRANJEVANJE

Praktični nasveti za domačo
rabo.

Anja Janeš, univ.dipl.inž. živilske tehnologije

Za začetek v razmislek:

Zakaj pravzaprav shranjujemo in konzerviramo živila?

Zakaj se živila sploh pokvarijo?

Kako pogoji shranjevanja in konzerviranja vplivajo na kakovost živil?

SHRANJEVANJE (Skladiščenje)

- ◆ V domačih gospodinjstvih shranjujemo predvsem različne vrste **poljskih pridelkov in sadja**, z namenom, da jih čim daljši čas ohranimo sveže in kakovostne.
- ◆ Pomembni so **dobri skladiščni prostori** (kleti): zemljanke, kleti z tlemi iz zemlje,....
- ◆ Pred skladiščenjem moramo **prostor** tudi ustrezno **pripraviti**: očistiti, razkužiti (apno), prezračiti,....
- ◆ Pripraviti in očistiti je potrebno tudi vso **opremo: zaboje, korita, kadi, vrče, ... in pripomočke.**

NAMEN SKLADIŠČENJA

- ◆ Podaljšamo **trajnost** pridelkom in ohranimo čim višjo **kakovost** (hranilno, senzorično) čim dalj časa.

KAKO?

- ◆ Tako da v čim večji meri **preprečimo fizikalne, biokemijske in mikrobiološke spremembe** v živilih (hrani) med skladiščenjem.
- ◆ **DEJAVNIKI USPEŠNEGA SHRANJEVANJA:**
  - **Temperatura:** vpliva na hitrost sprememb v živilih
  - **Vlažnost zraka:** pri sadju čim višja, da ne oveni in izgubi mase
  - **Sestava zraka:** vpliva na kemijske spremembe in kvarjenje živil
  - **Čas:** odvisen od vrste in oblike živila (sveže, predelano,...)

KAJ NAJBOLJ VPLIVA NA KAKOVOST IN TRAJNOST SHRANJENIH PRIDELKOV?

◆ **Kakovost pridelka:**

- Shranjujemo zdrava živila, neokužena
- Upoštevamo kroženje (FIFO)
- Nagnite plodove sproti odstranjujemo

◆ **Pogoji v prostoru v katerem shranjujemo:** T, vlažnost, čistoča prostora, prezračevanje, glodavci, sestava zraka...

- Odstranjujemo prazno embalažo:zaboje, vreče, čebre, kozarce,...
- Preprečimo dostop škodljivcem: mreže na prezračevalne odprtine
- Uničujemo glodavce
- Prostor redno zračimo,če je možno uravnavam T in vlago (z zračenjem , segrevamo, polijemo tla z vodo,....)
- Dobro je če imamo v prostoru termometer in vlagomer

NAJPOGOSTEJŠI PRIDELKI KI JIH SKLADIŠČIMO IN KAKO

◆ SADJE

JABOLKA:

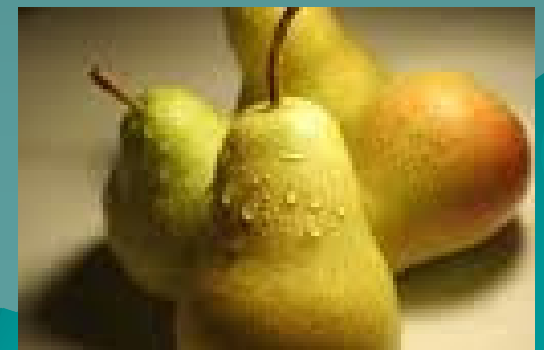
- v čiste zabojčke, prostor mora biti čim bolj hladen (1-3 °C), da prehitro ne dozori in postanejo moknata in mehka. Upoštevamo tudi značilnosti sorte
- Pomembna je izbira sorte: včasih bobovec, boskop, kanadka, jonatan, carjevič, ajdared do konca zime
- Manj obstojni, ki jih moramo porabiti na začetku, sta zlasti sorti delišes, jonagold (lahko zavijamo) in melrose, ki jih porabimo prej, vsaj do začetka januarja
- Shranjujemo kakovostne plodove brez mehanskih poškodb (preluknjana kožica, udarci, pomečkanine, odtrgani peclji, zlomljeni peclji,...)
- Kako porabljamo po vrsti: zlati delišes, jonagold, melrose, gloster, ajdared

◆ POZOR!

- Za shranjevanje so najbolj primerni srednje veliki plodovi.
- Najprej porabimo največje, potem srednje velike in na koncu manjše plodove.
- V zabojčke zlagamo plodove čim bolj enake velikosti.

HRUŠKE

- Shranjene zorijo precej hitreje kot jabolka tudi na nizki T.
- Zato jih lahko shranjujemo krajši čas.
- Hitro tudi gnijejo-okužbe!
- Uspešneje jih zamrzujemo, vkuhavamo (žele, kompot, marmelade, džemi) in sušimo!

GROZDJE

- V Franciji ohranijo grozdje celo do aprila ali maja naslednje leto (shranjevanje v posodah z vodo je star način)
- Lahko obesimo zdrave grozde na grede ali letve, morajo pa biti ločeni da zrak kroži okoli njih.
- Redno jih moramo pregledovati in čistiti.
- **NUJNO:** Shranjujemo le zdrave grozde
  - Vse poškodovane jagode sprati odstranjujemo
  - Čas uspešnega shranjevanja je zelo odvisen od sorte
  - Najpogosteje grozde shranimo na ravnih površinah (npr. iz desk). Nanje zlagamo grozde v eni plasti in pri tem morajo biti ločeni eden od drugega in med njimi mora biti dovolj presledka, da lahko kroži zrak.
- Pripravljamo še: marmelado, žele, sok, lahko ga zamrznemo (sorte z manj pečk, predvsem belo grozdje, jagode najprej zamrznemo na pladnju, posujemo s sladkorjem in kasneje prestavimo v vrečke)

◆ ZELENJAVA

KROMPIR IN DRUGA GOMOLJASTA ZELENJAVA IN KORENOVKE: koleraba, repa, korenje,...

- v čiste zabojčke, prostor mora biti čim bolj hladen (1-3 °C), temperatura ne sme pasti pod ničlo.
- Nekatere lahko zasipamo v vlažne posode z vlažno mivko in ohranjamo vlažnost
- Možnost zimskega vrtnarjenja: repa, rdeča pesa, radič vitlof

BUČE

Pomembna je izbira sorte zimske ali letne buče

ČESEN, ČEBULA

KONZERVIRANJE

- ◆ Glavni namen je **podaljšanje obstojnosti** živil in že pripravljene hrane.
- ◆ Različni postopki konzerviranja imajo različen **vpliv na hranilno in senzorične lastnosti živila**, ki ga konzerviramo.
- ◆ Za vsako živilo moramo izbrati takšen postopek konzerviranja, pri katerem se bo kar najbolj **ohranila njegova kakovost** in bomo dosegli tudi **ustrezno trajnost**.
- ◆ To pomeni, da **postopek konzerviranja** posameznega živila **prilagodimo tudi vrsti živila**.

VRSTE KONZERVIRANJA ZA DOMAČO RABO

- ◆ Osnovni postopki s katerimi v domačem gospodinjstvu podaljšujemo obstojnost živil:
  - **HLADIMO** (hlajenje)
  - **SEGREVAMO** (blanširanje pred zamrzovanjem in vlaganjem pasterizacija)
  - **ZAMRZUJEMO** (zamrzovanje)
  - **SUŠIMO** (sušenje)
  - **FERMENTIRAMO** (biološko kisanje, alkoholno vrenje, očetno-kislinsko vrenje)
  - **DODAJAMO KONZERVANSE** s katerimi dosežemo še boljšo obstojnost živila: sol, sladkor, kis, alkohol, želirna sredstva (hlajenje, sušenje, pasterizacija, zamrzovanje, fermentacija)

Kako različni postopki konzerviranja vplivajo na kakovost živil?

(Vitamini, minerali, žarkost maščob, izgube med nepravilnim tajanjem)

Kaj je najboljšše?

DOMAČI KONZERVIRANI IZDELKI IZ SADJA IN ZELENJAVE

◆ SADJE

- Zamrznjeni celi kosi sadja: uporaba sladkorja in/ali vitamina C-askorbinska kislina), limonin sok)
- Zamrznjen sadni sok: presen, lahko brez dodatka sladkorja ali z, pri polnjenju v posode upoštevamo raztezanje med zamrzovanjem
- Zamrznjena sadna kaša: iz presnega očiščenega in pretlačenega sadja z dodatki sladkorja
- Zamrznjen kompot: vplivi kuhanja na čvrstost, aromo in barvo plodov

Upoštevamo pravila za kakovostno zamrzovanje in tajanje!

- **Vloženo sadje:** kompoti, marmelade, džemi, želeji, sladko. Upoštevamo osnovna pravila vlaganja.
- **Sadni sokovi:** načini pridobivanja soka-sočenje, pasteriziramo v steklenicah na T 72-75°C
- **Sušeno sadje:** primerno očiščeno in pripravljeno, ustrezne T sušenja, pravilno shranjeno
- **Fermentirano sadje:** uporaba biološkega kisanja-kis

◆ ZELENJAVA

- **Zamrznjena sveža in blanširana zelenjava različne velikosti:** uporaba soli in/ali vitamina C (askorbinska kislina), limonin sok), ki prepreči encimsko porjavenje
- **Zamrznjen zelenjavni sok:** presen, lahko brez dodatka soli in kisline, pri polnjenju v posode upoštevamo raztezanje med zamrzovanjem

- **Zamrznjene zelenjavne kaše in mezge:** začinjene ali ne, sol in uporaba različnih drugih naravnih konzervansov
- **Vložena zelenjava:** uporaba kisa, soli, alkohola
- **Začimbne in zelenjavne mešanice v soli:** domača vegeta,...
- **Zelenjavni sokovi:** načini pridobivanja soka-sočenje, pasteriziramo v steklenicah na T 72-75°C
- **Sušena zelenjava in glive** (gobe, dišavnice, začimbe): primerno očiščeno in pripravljeno, ustrezne T sušenja, pravilno shranjeno
- **Fermentirana biološko kisana zelenjava:** mlečnokislinska fermentacija zelja, repe in druge zelenjave

ZLATA PRAVILA VLAGANJA

- Oprema
- Higiena
- **Kakovostna sveža surovina**
- **Upoštevati količine pri recepturi in časov priprave (toplota)**
- **Konzervans: sladkor-primerna količina, pektin, želatina, alkohol**
- **Pazimo pri zapiranju kozarcev: poškodovani robovi kozarca, tesnila na pokrovih**
- Lahko naknadno pasteriziramo
- **Primerno skladiščimo**

ZLATA PRAVILA ZAMRZOVANJA

- **Higiena in čistoča**
- **Kakovostna sveža surovina**
- **Čim manj rezati, sekljati.... Da se ohrani čim več hranilnih snovi, okus**
- **Po potrebi blanširati** (kropu ali sopari 2-4 minute), da ustavimo delovanje encimov zaradi katerih bi se še naprej spreminjali barva in okus zamrznjenega živila.
  - Encimi povzročilo tudi razkroj vitaminov in barvil ter slabo vplivajo na čvrstost živila po odmrzovanju.
  - Po blanširanju živilo čim prej ohladimo s curkom mrzle vode.
- **Čim hitreje znižati T preko kritičnega območja od 0 do -5°C in nato čim hitreje vsaj do -18°C in več.**
- **Pravilno odmrzniti:** počasi, v hladilniku, sobna T.

Hvala lepa za pozornost in lep dan še naprej!

